

LETNI DOPUST TAKO IN DRUGAČE

POČITNIŠKI FRAGMENTI

Vznesirjeni in s pričakovanjem vsako leto razmišljamo o dopustniških dneh. Zdaj so ti za večino izmed nas že mimo. Preživeli smo jih različno, včasih tudi drugače, kot smo si jih zamislili in želeli. Hoteli smo se odpočiti, si nabrati novih moči, da bi se sveži in delovno razpoloženi vrnili k vsakodnevnim opravilom. Odpotovali smo k morju, v gore; med nami pa so bili tudi taki, ki so ostali kar doma. Prebrali smo kako knjigo, si ogledali kulturno prireditev in postorili tista domača dela, ki zanje med letom navadno ni časa. Seveda velja vse naštetu predvsem za tiste, ki so zaposleni v delovnih organizacijah in jim po zakonu pripada določeno število dni dopusta. Nekoliko drugače pa je to pri kmetih in samostojnih obrtnikih. Obojih je v naši občini kar nekaj.

Da vemo, kako naši delavci in občani preživljajo svoj letni dopust, smo jih nekaj obiskali in zapisali njihove odgovore.

NEŽKA SEČEN, administratorka v Izolirki, je devet dni svojega letnega dopusta preživela z možem in otrokom v kampu Stella Maris pri

Nežka Sečen

Umagu, in sicer v prikolicah podjetja, kjer je zaposlena. Za dan bivanja je prispevala 60 din. Meni, da to ni veliko. »Kuhala sem sama,« je dejala, »zato nisem porabila skoraj nič več denarja, kot bi ga doma. Včasih pa je dobro, da si tudi kaj privoščiš. Škoda je le, da nismo mogli ostati na morju vsaj štirinajst dni. To se pač ne da, ker nas je veliko takih, ki želimo poceni in prijetno preživeti nekaj dopustniških dni.«

Lansko leto nismo šli nikamor,« je povedal FRANC PORENTA, ki ima svojo

Franc Porenta

električarsko delavnico v Pugljevi ulici. »Letos pa smo prebili deset dni na Crvenem vrhu pri Savudriji, kjer ima prijatelj počitniško hišico. Žena in otroka bi tu radi ostali dalj časa, pa kaj, ko je to zaradi mojega dela nemogoče. Če hočem biti res prost, se ne smem zadrževati doma, ker me stranke slej ko prej najdejo. Verjetno si več kot teh deset dni dopusta ne bom mogel privoščiti, morda bomo v jeseni še za nekaj dni odšli v Bohinj.«

Pri podjetju Mizarstvo Moste (delovni kolektiv šteje 40 članov) so kupili v Novem gradu popolnoma opremljeno stanovanje s štirimi posteljami, v katerem lahko preživijo sedem dopustniških dni delavci, ki to želijo, vendar pridejo na vrsto vsako drugo leto. Dnevni prispevek za uporabo stanovanja je 140 dinarjev. To se zdi nekaterim v podjetju predrago, pa tudi premalo udobno, saj moras kuhati in pospravljati sam. Takega mnenja je tudi Alojz Prijatelj. »Od dopusta,« je

dejal, »pričakujem predvsem to, da se res odpočijem in da ne delam istih stvari kot doma. Trideset let že delam pri tukajšnjem podjetju, možnost letovanja pa sem izrazil le enkrat. Ze osem let z družino zahajamo v naselje Kačjak pri Crikvenici, kjer ima več delovnih organizacij

Alojz Prijatelj

počitniške domove. Letos je bilo treba odšteti na osebo 80 dinarjev dneвно. Preživeli pa smo v naselju osem dni. Preostale dneve letnega dopusta bom porabil za domača opravila, za nekaj dni pa bomo verjetno odšli še na Pokljuko.«

Pri pranju avtomobila smo v tozdu Save Kranj Protektiranje zmotili SULJA BU-

Suljo Bulabašič

LABAŠIČA. Navdušeno je povedal: »Devet dni sva z ženo preživela v kampu Čikat na Malem Lošinju, kjer ima naša tovarna več prikolic. Za dan bivanja sem moral v po-

Kogojevi pobirajo krompir — (Vse slike — DARJA)

djetju plačati 105 dinarjev, kar se mi zdi poceni. Kamp Čikat mi je zelo všeč. Tu sta čisto morje in dober zrak. Tudi prikolice imamo zelo dobro opremljene. To je res idealno. V jeseni pa se bom odpravil v Čateške Toplice, spet v prikolico podjetja, tako da bom porabil ves dopust.«

Za REZKO in JOŽETA KOGOJA ter njunih sedem otrok, ki stanujejo v Zg. Kašlju 62, ni dopusta in ne počitnic.

Živijo namreč samo od tega, kar pridelajo na zemlji. So tako rekoč še pravi kmetje. Zemlja in živina zahtevata skrb skozi vse leto. To popoldne, ko smo se pogovarjali z njimi, je Rezka okopavala zimski radič, njen mož in pet otrok pa so pobirali krompir.

Da, najmlajša sta bila doma. »Niti ne pomislimo, da bi odšli od doma, pa čeprav samo za dan ali dva,« sta povedala Kogojeva. »Delamo celo ob nedeljah. Tudi otroci ne morejo v kolonijo, čeprav bi radi šli. Pogrešali bi jih pri delu. «Nič čudnega, saj vseh šest, razen najmlajšega, pridno pomaga staršem pri vseh opravilih. Obenem pa so tudi v šoli odlični ali prav dobri.

Očitno je, da v delovnih organizacijah posvečajo precej skrbi letnemu oddihu svojih delavcev. To smo lahko spoznali v Izolirki, Mizarstvu Moste in tozdu Protektiranje.

Tudi npr. v Glasu Saturnusa, glasilu tega delovnega kolektiva, smo lahko prebrali prispevek o tem, kje vse lahko letujejo njihovi delavci. Kaže, da imajo kar precej izbire. Odločajo se lahko za letovanje v bližini Poreča, kjer so jim na voljo počitniške prikolice s 36 ležišči v domu, 43 pa pri zasebnikih.

Dom v Kranjski gori so nameravali v letošnjem letu razširiti, zataknilo pa se je pri finančnih sredstvih in do začetka gradnje delavci še letujejo v »starem« domu.

Vseh želja v zvezi z dopustom seveda ni mogoče izpolniti. Nekateri se odločajo za dopust prepozno, spet drugi ga odpovedo tako rekoč zadnji dan, tako da prihaja do sprememb skozi vso sezono. Na koncu pa je le ustrezno vsem, tudi tistim, ki so prijavo zamudili.

Tako v Saturnusu. Verjetno imajo tudi v drugih delovnih organizacijah podobne težave z razporeditvijo delavcev v počitniške domove in prikolice. Prav nobenih težav s krajem in časom letovanja pa nimajo tisti, ki o dopustu niti ne razmišljajo. Verjetno bi podobno kot Kogojevi odgovorili tudi drugi naši občani, ki živijo od kmetijske dejavnosti ali pa jim je ta dopolnilo k osebnemu delu v podjetju. Tudi drugo leto bo najbrž tako.

BILI SMO NA PROSLAVI OBČINSKEGA PRAZNIKA V PLUŽINAH

Naša še neodkrita Švica

Letošnjega praznika prijateljske črnogorske občine Plužine smo se udeležili tudi predstavniki naše občine. Praznujejo 4. avgust kot spomin na ta dan leta 1943, ko so se po krvavi vihri III. sovražne ofenzive na Sutjesko, ki se je začela na ozemlju njihove občine, boji končali in od tedaj oblikovana ljudska oblast ni več prenehala delovati.

Prijateljske stike so z nami navezali že pred tremi leti prek pobratene občine Bileće, kar gre v sklop njihovih prizadevanj za vsestranski razvoj občine. Na prijateljstvo z našo občino so sila ponosni in tega ne pozabijo poudariti nikjer. Čeravno so ti odnosi šele na začetku, pomenijo zanje pomembno okno v razvitejši svet.

Plužine so z 854 kvadratnih metrov ena največjih občin v Jugoslaviji, z 8500 prebivalci pa tudi ena najredkeje naseljenih.

Njihove naravne meje so Durmitor (2522 m), Tara, Maglič (2386 m) in Volnjak (2396 m). Ta ogromni planinski svet režejo globoki kanjoni Tare, Pive, Komarnice in Sušice. Prav zaradi naravnih meja je sedanja občina prostorsko nespremenjena že od 12. stoletja — prej pod imenom Pivska župa. Od 50 vasi jih tri četrtnine leži višje kot 1000 metrov nadmorske višine, nižje kot je naša Kranjska gora, pa ni nobene.

Ker je kanjon Pive veljal za neprehodnega vse do leta 1969, ko je bila skozi ostenja kanjona prebita cesta do Foče, so bili brez prehodov proti Bosni, čeravno z njo mejijo, in so imeli edini prehod proti Nikšiću, kamor je bila šele leta 1950 nadelana poljska pot, ki je omogočila prehod tudi z motornimi vozili. Zato je razumljivo, da je ta naravna zapr-

tost ohranjala občino nedotaknjeno — kar je bilo sicer dobro za ohranitev čistega jezika in

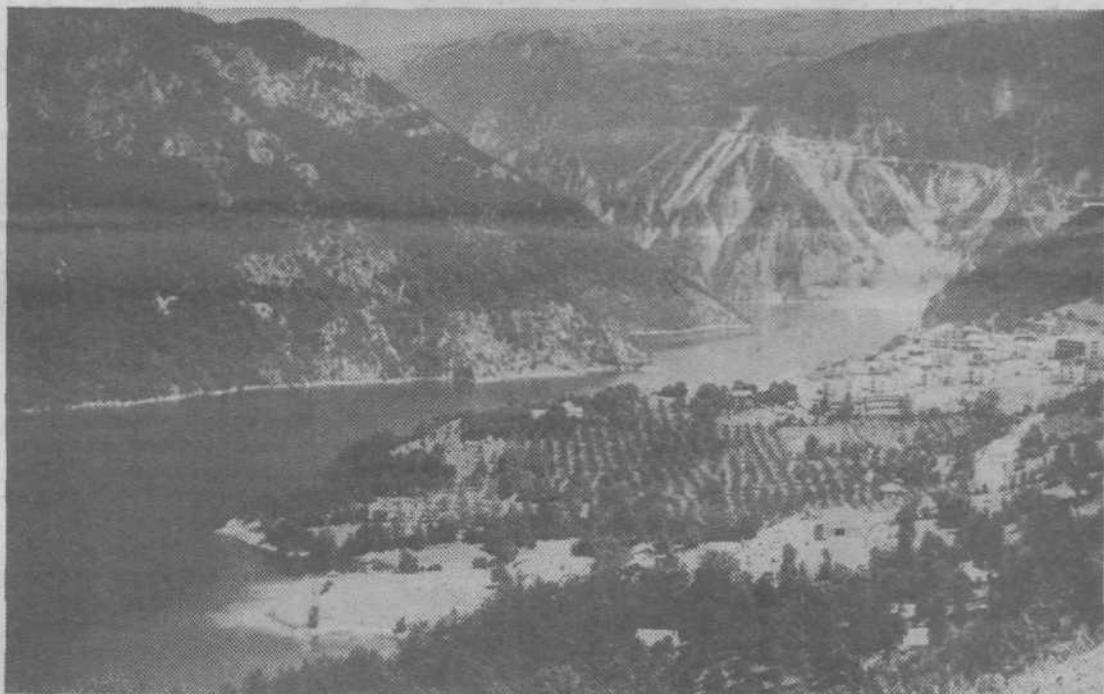
Predsednik skupščine Marjan Moškić v živahnem razgovoru s predsednikom skupščine Plužine in sekretarjem komiteja ZKJ

ljudskih navad, nikakor pa ne za družbenoekonomski in socialni razvoj kraja. Ta je v občino prišel z zajezitvijo reke Pive in gradnjo četrte elektrarne v Mratinju leta 1977. Petinštirideset kilometrov umetnega jezera je potopilo številne enkratne naravne lepote Pive, Komarnice in Vrhnice, vendar je tudi novonastalo jezero enkratna lepota, ki je edina od vseh eni najzaostalejših občin v Jugoslaviji zagotovila tudi družbenoekonomski in socialni razvoj. Gradnja elektrarne, ki je

skorajda edina gospodarska organizacija, je tudi pripomogla h gradnji asfaltirane ceste iz Foče, ki bo po načrtih drugega srednjeročnega programa leta 1981 v celoti zgrajena do Nikšića, kar bo Črno goro še bolj povežalo z Bosno in drugimi severnimi deli Jugoslavije, občino Plužine pa

odprlo svetu in ji omogočilo razvijati turizem. Ta je vsekakor prihodnost občine, čeravno danes o njem še ne vedo veliko. Vedo pa, da njihove naravne lepote opevajo pesniki, da sta ovca in kajmak s planinskih vrhov najboljše, da so gozdovi in planine polni divjadi, jezero pa je že sedaj bogato postrvi. Vidiijo tudi že prenekatere navdušene turce, ki si kdo ve kako najdejo pot sem v to našo še neodkrito Švico.

Besedilo in slike: SLAVKO GERLICA

Sedež občine raste na bregu novonastalega jezera, ki je zalilo staro vas Plužine. Dobro so vidni tudi sadovnjaki sliv, hrušk in orehov, ki so še ostali od stare vasi. V ozadju je Pivska planina (1600 m), na katero je prebita drzna pot in po kateri je že sedaj moč priti do Žabljaka pod Durmitorjem

DALJNA KITAJSKA

Naš občan Marko Marion je z novinarsko delegacijo lani obiskal LR Kitajsko. V svojem prispevku skuša prikazati delček Kitajske, kakršno je videl kot udeleženec tega obiska.

Štirinajst ur vožnje je od Brnikov do Pekinga. Vmes enourni postanek v Karačiju, nato čez goro sveta Himalaja. Letimo 11.000 metrov visoko. V snegu in soncu se bleščijo osemstisočaki. Čez kako uro že letimo nad sivo puščavo Gobi. Kamen in pesek. In že smo v Bejingju, kakor imenujejo Kitajci svoje glavno mesto. Peking je veliko mesto z osem milijonov prebivalcev in dvema milijonoma koles. Avtomobilov ni mnogo. Le kamioni in avtobusi. Pred revolucijo 1949 je bilo v Pekingu le pet avtobusov, danes jih je več kot tisoč. Vsi vozniki imajo bele rokavice. Miličnikov ni videti, le tu in tam so prometniki, ki pa niso kos pestremu prometniku. Vse gre navskriž. Pešci, kolesarji, kamioni, redki avtomobili in avtobusi ter takšiji; rikš ni več. Čudno je le to, da ni mnogo nesreč. Avtomobili trobijo, kolesarji zvonijo, pešci se mirno pogovarjajo, hodijo po sredini ceste, se umikajo. Med avtomobili so japonske znamke, stare sovjetske čajke, nekaj je kitajskih limuzin, ki so nenavadno velike in prostorne. Nikjer ni pretirane hitrosti. Nihče se ne razburja. Nobe-

nih incidentov. Redki prometni prekrški in karamboli. Soferji so pravi žonglerji.

Ob prihodu v Peking, na vožnji po 40 km dolgi aleji od aerodroma do mesta s platanami ob obeh straneh, nas je spremljal puščavski veter, ki je prinašal pesek iz puščave Gobi. Siil nam je v oči in usta. Ker je bil večer, — ura je bila devet, po naše dve popoldne, — je bilo glavno mesto pustu in prazno. Le tu in tam po dva vojaka z brzostrelkami. Milijonsko mesto, večje kot tretjina Jugoslavije, miruje. Televizijskega programa ni več. Prepozno je zanj. Ljudje spijo. Zgodaj je treba na delo, še prej pa na jutranjo telovadbo. Ze od pete ure dalje telovadi vsa Kitajska — od malega otroka do 80 in več let starega državljana. Gre za neke vrste joga vaje, ki z njimi utrjujejo svojo duševnost in telo...

Stanujemo v hotelu Jing-Jiang. Prostori so odlično urejeni. Čisti. Sploh je vsa Kitajska čista. Po cestah, v hišah, na podeželju, povsod, tudi v tovarnah je čisto, da je večjele.

Trg miru je ogromen, prenese milijon dvesto tisoč obiskovalcev. Na

tem prostoru se zbirajo ljudje-po ves dan. Tu so predstave, parade mladih rdečih gardistov, manifestacije in demonstracije. Otroci telovadijo, muzicirajo.

Na trgu je tudi mavzolej Mao Zedonga. Odprt je enkrat na teden. Takrat se nabere dolga vrsta obiskovalcev. Dostojanstveno, mirno, po štiri in štiri, brez besed se pomikajo s čepicami v rokah v mavzolej, kjer leži veliki Mao. Videli smo ga. Tak je, ko bi bil živ. Med obiskovalci so civilisti, vse pomešano. Navaden vojak se razlikuje od častnika le po tem, da ima na bluzi dva žepa, oficir pa štiri. In vojak bitni ni tako preprosto. Vojak postati je velika čast. Naš prevajalec v srbohrvaščino (ki ni bil v Jugoslaviji, govori pa srbohrvaščino skoraj perfektno) ni mogel postati vojak, ker je bil premajhen; zelo nesrečen je bil zato. Vprašali smo visokega vojaškega funkcionarja, po čem ga spoznajo, da ima tako visok položaj in čin. Odgovoril nam je: »Tisti, ki me morajo poznati, me že poznajo!«

Tam blizu je vhod v Prepovedano mesto — ogromen kompleks, kjer so živeli kitajski cesarji. Sem ni sme stopiti človek, ki ni bil »modre krvi«; še med temi le izbranci. Danes sme vsakdo v te čudovite stavbe v starem kitajskem stilu, kakor smo ga vajeni z

● IZŠLA JE MOŠKRIČEVA ZBIRKA HUMORESK »IZ ŽABJE PERSPEKTIVE«

Ob redkih prostih urah tudi pišem

Marjan Moškrič, predsednik občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje, preživlja svoje dopustniške dni na moč delavno. Obnova hiše, katere se je lotil letos, zahteva domala ves njegov prosti čas. Zato ni nič čudnega, če sva ga tudi z našim urednikom zmotila pri »hišnih« opravilih: polagal je ploščice, še prej pa je čistil zajčnike. Vseeno sva ga zmotila: vsi vemo, da je čez glavo zaposlen, in vendar ima tudi kaj prostega časa. In tedaj — tudi vsi vemo, da tudi piše. Te dni je pri DZS izšla zbirka njegovih humoresk Iz žabje perspektive. Zato je bil začetek pogovora seveda namenjen pisanju.

Letos, ko popravljajš hišo, imaš verjetno manj časa za pisanje, sicer pa najbrž porabiš zanj kar precej prostih ur.

Z mojim pisanjem je tako: grem npr. po stelo v hrib pa razmišljam. Pri fizičnih delih je namreč za to dovolj časa. Na nek način je treba zaposliti misli, sicer se nehote prične ukvarjati s službenimi zadevami, kar ni dobro, ker lahko postaneš siten. Na voljo so tri možnosti: da misliš na delo, na domača opravila ali pa na kaj tretjega. Vsa tragika pa je v tem, da se »teh tretjih« misli, ki so navadno zelo dobre, ne da vedno pravočasno spraviti na papir. Tudi pri zapisovanju misli moraš obvladati neko stopnjo obrtništva.

Tudi v zbirki humoresk se čutijo vse tri možnosti. Obravnavaš teme iz delovnega in domačega okolja, pa seveda nujno oboje prepletaš s svojimi pogledi.

Nekatere osebe in dogodki so resnični. Človeka sicer oblečem drugače, postavim ga v drug prostor, njegovo slabost ali napako, o kateri želim pripovedovati, pa osamim, da postane vidnejša in razumljivejša. V življenju se nobena stvar ne pokaže v čisti obliki in sama zase.

Potem tudi Pepe Žabar ni resnična oseba?

Prav tak seveda ni. Žabar je skupek značilnosti več ljudi — prav tako kot tistih, ki imajo opraviti z njim.

Si pri pisanju humoresk misliš predvsem na smeh ali si hotel bralcem sporočiti kaj več?

Ni mi šlo vedno le za smeh. Včasih je nastala kaka zgodba kot spontana reakcija na nekaj, kar me je pogrelo, pa v tistem trenutku nisem mogel storiti ničesar. So stvari, ki niso označene kot družbeno negativne, skrivajo pa v sebi nekaj nemoralnega. S pisanjem izražam tudi odpor proti temu. Dostikrat.

Skoda, da ni v podnaslovu knjige omenjeno, da so to humoreske s satiričnostjo.

Satira je ostra, pri humoreski pa so robovi obrušeni.

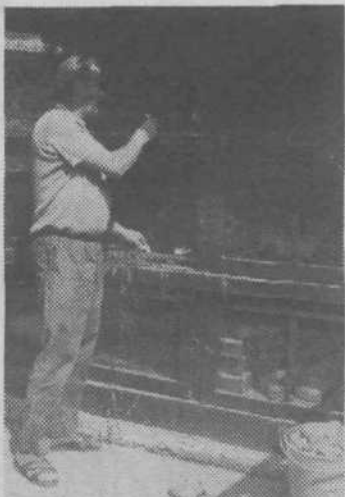
Ni to brušenje povezano tudi s tvojo osebnostjo in slogom? Svojim humoreskam si dal družbeno ost, pa vendar tega nisi storil tako, da bi na kogarkoli z vso ostrino pokazal s prstom. Na na-

raznih slik in razglednic. V resnici pa take Kitajske skorajda več, razen Prepevedanega mesta. Bogatstvo Prepevedanega mesta je bajno. Povedali so nam, da bi, s tem zlatom, dragulji, žadom in ostalimi dragocenostmi lahko dva tedna prehranili vso Kitajsko — in ta šteje dandanes že skoraj milijardo prebivalcev.

En dan smo porabili za izlet na Kitajski zid. Peljali smo se po novi železniški progi, prvi po tej železnici. Širokotirna je, moderno urejena. Vagoni so elegantni, tapcirani, široki in čisti. Nenehno servirajo jasminov čaj brez sladkorja. Sploh je povsod, kamor smo prišli, na razpolago jasminov čaj. Sprva nam je bil njegov okus nekoliko zoprni, toda sčasoma smo se ga navadili in kar hudo nam je bilo, če nam ga niso kje ponudili. Ponudili so nam tudi cigarete in žvečilni gumi.

Kitajski zid je dolg nekaj več kot 5000 km, širok približno deset metrov, visok pa okrog 12 metrov. Zelo je masiven in močno zgrajen. Zid so baje videli astronomi z Lune — kot edino delo človeških rok na Zemlji. Ob začetku Kitajskega zidu je bife, kjer lahko naročiš dobro pivo in sadne sokove, in to za majhen denar. Kitajska valuta juan velja približno 11 do 12 din. A na Kitajskem ne moreš zamenjati dinarjev temveč le dolarje in marke. Povsod ti jih zamenjajo enako. Vse je za naše razmere zelo poceni. Steklenica piva velja nekaj manj kot pol juana. V Karaciju je stala dva dolarja. Steklenica zelo dobrega konjaka stane 3,8 juana. Mao-tai (riževo žganje, ki ga pri nas imenujemo arak) stane 12 juanov.

kih« letih ne. Pesmi sem sicer rad prebiral, da bi jih pa pisal, se mi je zdelo pretežko.

Potem so tu še zajčki...

Kot vemo, je bil tvoj oče prozaik, pesnik, dramatik in celo gledališki igralec. Sta se z očetom kdaj pogovarjala o umetnosti?

Bolj malo je bil doma, jaz pa sem bil tistikrat še premlad za take pogovore. V tistih letih —

Do živali imam nasploh veselje in bi jih imel še več, če mi ne bi primanjkovalo časa. Ukvarjanje z njimi mi je pravi delovni počitek.

Zdajle si sicer na dopustu, pa verjetno kar precej sodelavcev prihaja k tebi z »uradnimi« temami, denimo tako kot midva.

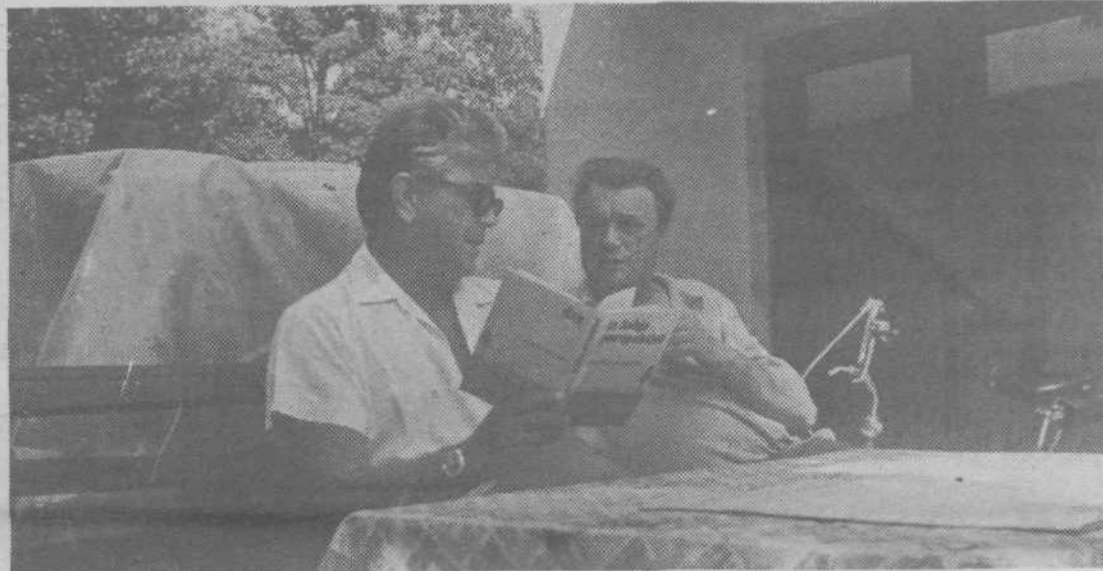
Sreča, da bo Naša skupnost izšla, ko bom spet na delovnem mestu. Sicer bi še drugi posnemali vajin način... Pa s tem nočem reči, da bi mi bilo to odveč.

Kako pa se kot občan in krajan vživljaš v problematiko kraja, kjer stanuješ?

Bolj malo sem doma, toda kadar sem, se skušam vživljati v krajevna dogajanja tako kot vsi drugi.

Ob najinem odhodu je Marjan Moškrič pripravil koso, kajti za svoje sive, rjave, črne in morda še katere barve zajčke še ni nakosil dnevnega obroka trave.

»Živali pa,« kot pravi, »hočejo vsak dan jesti. Ob tem pa, ko človek dela, lahko razmišlja o mnogih stvareh. Seveda, če se le da, čim manj o službenih. Če misliš samo nanje, se potem z ljudmi

Pogovor je stekel kar za mizo na dvorišču. (vse slike — Darja)

Ta knjiga mi je spodbuda, da bom poskusil še kaj napisati in tudi pripraviti za objavo. Ne vem pa, če mi bo to uspelo — tudi zaradi prostega časa, ki ga nimam na pretek.

Si se, kar se tiče sloga, kje učil pisati? Razen tega, da ljubiš sočen izraz, imaš kako posebno tehniko »brušenja« tudi jezika?

Ne, nikoli se nisem učil pisati. Po poklicu sem gozdarski tehnik.

Si kdaj »zagrešil« tudi kako pesem?

Ne, nikdar, niti v tistih »veli-

petnajst let mi je bilo, ko je odšel, živši bolj v svojem svetu. No, pa tudi »objektivni« svet tedaj ni bil naklonjen muzam.

Kot vemo, ne pišeš iger, zelo veliko pa nastopaš na gledališkem odru!

Že trideset let igram pri gledališki skupini v Zadvoru. Naj pa ugotovim »tragično« noto: ko sem bil mlad, sem igral vloge starejših oseb, zdaj pa je ravno obratno.

Pisanje in igranje sta le dva tvoja konjička. Potem so tu še zajčki...

težje sporazumevaš, postanek neučakan, nadležen.«

Za Marjana Moškriča pa vemo, da ni tak. Vsakogar je pripravljen poslušati, se z njim pogovoriti in mu tudi svetovati — tudi kot predsednik občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje. Je pač tako, da danes vsi ne znamo več biti do človeka človek.

Z Marjanom Moškričem se je pogovarjal MILAN PRITEKELJ, zapisala DARJA JUVAN

To je močno 60-odstotna alkoholna pijača, za nas neprijetnega okusa. Kitajci, razen piva, ki ga imenujejo »pidžo«, ne pijejo alkoholnih pijač. Pijancev ni videti.

Kdor stopi na Kitajski zid, je heroj, mi pravi kitajska spremljevalka. Toda to je veljalo verjetno le za nekdanje čase, ko so hodili peš.

Kakšna je moda? Vsi so enako oblečeni, ženske in moški. V sivih ali zelenih uniformah. Ne razlikuješ jih od vojske. Oblečeni so skromno, toda vsi. Na nogah imajo čevlje, starejši copate. Tudi nekateri vojaki

imajo copate. Na glavah pa skoraj brez izjeme kape s ščitniki. Vojaka spoznavaš edinole po tem, da ima na kapi peterokrako zvezdo. Kako pa so oblečeni otroci? V vitrane hlače s preklano ritnico, z značilnimi kapičami na glavah.

Porevolucijska Kitajska je doseglja, da so vsi oblečeni, vsi siti in nihče, ki je mlajši od 45 let, ni nepismen — kljub temu, da imajo 40 do 50.000 pisnih znakov. Učijo pa se že v prvem razredu osnovne šole latinice, tako da jo bodo v 30 do 40 let obvladali vsi.

Avtor teksta — vodnik in prevajalec Chai — Franjo Kunaver

● PRED IZIDOM ROŽANČEVEGA ROMANA »LJUBEZEN«

Pišem, ko me prisili notranja nuja

Marjan Rožanc, slovenski pisatelj in dramatik — njegova najnovejša knjiga z naslovom Ljubezen bo v teh dneh izšla pri založbi Mladinska knjiga — pojmuje literaturo nekoliko drugače kot je ustaljeno pri Slovencih. Vsaj tako meni sam. Pravi, da so vsa naša prizadevanja, tako naroda kot posameznika, usmerjena v uveljavljanje moči, dokazovanja samega sebe oziroma kolektivne in osebne učinkovitosti; umetnost in literatura kot del nje pa je tista, ki vidi človeka tudi takrat, ko je nebolj in v stiski. Ne kaže nam rešitve, izhoda, ne razrešuje naših problemov, razkriva pa nam nesmisle življenja, pripoveduje o stvareh, ki jih vedno ne razumemo in smo ob njih dostikrat brez moči.

Literatura je za Rožanca sestavni del ljubezenske, strpnejše strukture sveta in ne sestavni del afirmacije nekega naroda; jemlje jo kot neko odprtost, ki ji ni dosti do velikih stvari. V vsakem družbenopolitičnem sistemu so nekatera človeška vprašanja in problemi, ki s sistemom samim nimajo nič skupnega in so zato značilna za katerokoli družbeno ureditev. Družbene strukture skušajo, po Rožancu, literaturo vpreči v svoj voz. Od tod tudi konflikti. Literatura prikazuje položaj človeka v njegovem tragičnem nerazrešljivem položaju in je potrjevanje nečesa, kar hočemo pozabiti in največkrat tudi pozabljamo...

Marjana Rožanca ni potrebno še posebej predstavljati, saj rednim bralcem Nsk njegovo ime ni neznano. Že s svojim dosedanjim delom si je zagotovil tudi mesto v slovenski književnosti. Njegovi odgovori na naša vprašanja naj ga predstavijo kot pisatelja, obenem pa naj nekaj povedo tudi o romanu Ljubezen, ki opisuje dogodke iz vojnih dni v Zeleni jami.

Če se prav spomnim, že dalj časa niste izdali nobene knjige. Zakaj tako dolg literarni molk?

Da nisem objavil niti v revijah niti izdal nobene knjige, še ne pomeni, da ta čas nisem pisal. Ta molk je bolj posledica mojega odnosa do literature. Mislim, da literatura in pisanje nista tržno blago, nista in tudi ni potrebno, da sta vsak dan navzoča v človekovem življenju. Ljudje pač morajo literaturo sami odkrivati, ne da bi se jim ponujala z reklamo, niti je avtor ne more ponujati sam. Sicer pa sem v tem času poleg Ljubezni napisal še tri knjige, ki bodo — upam — izšle prihodnje leto: zbirka esejov o slovenskih mitih Iz mesa in krvi, zbirka novel in roman Hudodelec.

Napisali ste več dramskih kot proznih del, saj ste se od leta 1959 ukvarjali predvsem z dramatikom. Po tem, kar ste prej dejali, sodim, da se ponovno vračate k noveli, eseju in krajšemu romanu.

Skoz delovni proces sem prišel do spoznanja, kako se najustrezneje izražati. Dramski poskusi — to so bila pač tipanja v neko smer. Pri noveli in eseju pa se počutim doma, kajti drama in klasičen roman zahtevata večje spoznavanje objektivnega sveta in oseb, ki v njem nastopajo — za to pa nimam posebnega talenta. Moj svet je intima, je dogodek v človeku, ne pa človek v dogodku.

Janez Mušič, urednik pri MK, ugotavlja, da je vaše novo delo vsebinsko povezano z novelistično zbirko Mrtvi in vsi ostali, ki je izšla leta 1959. Gre za nadaljevanje, dopolnitev ali za povsem novo gledanje na nekatere stvari, ki jih pač danes, po dvajsetih letih, dojemate in ocenjujete drugače?

Mrtvi in vsi ostali so bili bolj začetek mojih literarnih prizadevanj. Kasneje sem šel skozi proces literarnega ustvarjanja, ki je zahtevalo poglobljeno razmišljanje, in po izletu na pot v stran sem se spet vrnil, obogaten z življenjskimi izkušnjami dvajsetih let, h klasični pripovedi.

Novinarka Naše skupnosti v pogovoru z Marjanom Rožancem

Literarni zgodovinarji pravijo, da zanemarjate oblikovna iskanja in več pozornosti namenjate vsebini. Se vi s to ugotovitvijo strinjate? Menite, da je to v novi knjigi Ljubezen drugače?

Moj, rekel bi, malomaren slog, je bolj posledica vsebinskih iskanj kot kaj drugega. Ker nisem bil kos vsebini, se nisem mogel bolj posvečati slogu.

Res pa je, da pišem v vsakdanjem jeziku. Nikoli ne napišem besede, ki je nisem slišal v pogovoru ali kako drugače osvojil. Literarni jezik pač ni izumiteljstvo. Seveda pa tak način pisanja ne bogati jezika z metaforami.

Ljubezen, to je neusahljiva tema pesnikov, pisateljev in drugih umetnikov. Ljubezni je več vrst: ljubezen med žensko in moškim, ljubezen do otroka, do rože, živali... V književnih listih ste ob napovedi vaše knjige skušali pojasniti, kaj vam pomeni beseda Ljubezen nasploh. Zakaj je vaši knjigi naslov Ljubezen in za kakšno vrsto ljubezni gre?

Na to, kar ste povedali, me je že opozoril urednik pri MK. Vendar sem ta naslov namenoma ohranil, ker je to nova in drugačna interpretacija ljubezni. Poimovanje ljubezni, kot se pojavlja v tej knjigi, je v bistvu sprejemanje odprtega, nedefiniranega sveta, sposobnost poistovetenja z vsem in z vsakim, skratka, sposobnost, ki je značilna bolj za otroški svet kot za razvito, zrelo osebo, ki vidi le samega sebe. To ljubezen označuje radovednost, hrepenenje, iskanje... tudi ljubezen med moškim in žensko... zato je ne moremo deliti, ločevati na posamezne ljubezni, izražamo jo s svojim celovitim odnosom do sveta.

Pri Slovanu delate kot organizacijski sekretar. Kako se to dvoje, namreč delo na športnem področju in pisanje literature, ujema?

Petnajst let sem živel kot poklicni pisatelj. Zdaj, ko sem se zaposlil in vezal tudi na drugo delo, je moj odnos do literature bolj pošten. Za stroj sedem, ko me prisili notranja nuja. Tudi pisatelj samo mi zato ne povzroča več težav. Knjigo Ljubezen sem na primer napisal v enem mesecu, ker sem jo že prej — tudi med svojim delom pri Slovanu — temeljito dognal.

Z Marjanom Rožancem bi se lahko še dolgo pogovarjala o umetnosti in o njegovem delu. Prav nič nestrpnosti ni bilo v njegovem govorjenju in nobenih dvomov ni bilo čutili o izrečenih mislih. Ker se vsak drugače odzivamo svetu, v katerem živimo, bo tudi knjiga Marjana Rožanca odmevala v nas z različnim zvenom. Vsakemu bo z istimi besedami spregovorila drugače. Pa ne le o vojnih dneh, temveč o življenju nasploh.

DARJA JUVAN

MARKO MARION (Nadaljevanje in konec prihodnjic)